

ФІЛОЛОГІЯ І ЖУРНАЛІСТИКА

КУРС «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У ВНЗ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

(Беценко Т. П. , докторка філологічних наук, професорка)
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
м. Суми, Україна

Згідно з частиною першою статті 10 Конституції України (254к/96-ВР) українська мова є державною мовою в Україні: «Українська мова як засіб спілкування та інтелектуального виявлення особистості відображає самобутність багатомільйонного українського народу і є основою його духовності та історичної пам'яті». На сучасному етапі «мовна політика посідає чільне місце в системі державних пріоритетів, оскільки її стратегічним завданням є забезпечення неухильного додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин та задоволення мовних потреб громадян України» («Концепція державної мовної політики»)

Зміцнення державного статусу української мови, вироблення дієвих механізмів її захисту, розвитку та популяризації відповідно до постанов чинного законодавства неможливе без впровадження мовознавчих дисциплін в освітній процес вищих навчальних закладів України.

Актуальність розвідки вбачаємо у потребі загострити увагу на необхідності повсякчасного вдосконалення і поглиблення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» для студентів ВНЗ педагогічного профілю.

Мета статті – окреслити мету і завдання навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» в аспекті сьогочасних вимог до підготовки майбутнього фахівця педагогічної галузі.

Виклад основного матеріалу. Дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» сьогодні є обов'язковим навчальним предметом у ВНЗ. Треба наголосити, що цей курс не повинен дублювати зміст програм шкільного курсу української мови. Показово, що означена дисципліна охоплює питання теорії та практики української мови, всіх основних її розділів (зокрема, вступу, фонетики, орфографії, лексикології, лексикографії, фразеології, морфології, синтаксису), культури та стилістики української мови, історії мови (походження української мови та ін.), лінгвістичного документознавства, редагування, риторики, комунікативної лінгвістики, соціолінгвістики, правопису. Це один із найскладніших курсів, що вітчизняними вченими-педагогами розглядається по-різному. Сьогодні існує безліч підручників з ділової української мови (української мови за професійним спрямуванням). Немає єдиного підходу до викладання цієї дисципліни.

Виходячи з досвіду роботи, можемо відзначити, що цей курс не повинен містити спрощений чи примітивний матеріал. Він повинен бути орієнтований на

осягнення ключових питань, пов'язаних з вільним володінням українською мовою.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» є нормативна база сучасної української літературної мови; офіційно-діловий стиль та мовні засоби його організації, різновиди офіційно-ділових текстів; науковий стиль та засоби його мовного оформлення, види і жанри наукових текстів; усне і писемне ділове мовлення.

Мета курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» – закріплення й поглиблення знань з української мови, формування навичок усного та писемного ділового і наукового мовлення, вдосконалення практичних умінь у володінні рідною мовою.

Викладання навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» орієнтоване на цілеспрямоване формування інтересу та шанобливого, відповідального ставлення до державної мови; усвідомлення майбутніми вчителями значущості національної мови у житті кожного громадянина України; формування національно-мовної особистості майбутнього педагога; підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності студентів; практичне оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовного та інших стилів української мови, що забезпечить професійне спілкування на належному рівні; поглиблення знань студентів про норми сучасної української мови, навчання основ усної і писемної ділової комунікації; підвищення та вдосконалення рівня культури мовлення майбутніх педагогів - фахівців географічно-природничого спрямування тощо.

Вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» передбачає активізацію та поглиблення знань з лексики, фразеології та граматики сучасної української ділової (професійної) мови, а також розвиток та вдосконалення вмінь і навичок роботи з текстами наукового та офіційно-ділового стилю в межах сфери фахової діяльності. Крім того, окрема увага повинна бути приділена питанням усного ділового спілкування, красномовства.

Основними завданнями вивчення дисципліни, за нашими переконаннями, є прагнення педагога до того, щоб:

- виховувати всебічно розвинену, національно свідому, патріотично спрямовану, інтелектуально розвинену особистість майбутнього педагога;
- формувати у майбутніх педагогів належне, усвідомлене розуміння ролі державної мови у фаховій діяльності, у повсякденному спілкуванні;
- систематизувати знання з основних розділів української мови;
- виробляти вміння добирати і використовувати мовні засоби відповідно до сфери (ситуації) спілкування;
- розвивати творче мислення студентів, потяг до науково-дослідних студій;
- вчити доречно і мотивовано використовувати вербальні і невербальні засоби спілкування в усному мовленні;
- ознайомити студентів зі специфікою офіційно-ділового стилю; розширювати, поглиблювати знання про офіційно-діловий та науковий стилі української мови, мовні засоби їх організації;

**VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
(20-21 квітня 2023 р., м. Запоріжжя)**

- здійснювати формування навичок редагування та перекладу наукових і офіційно-ділових текстів;
- підвищувати рівень культури усного ділового спілкування студентів в усіх сферах суспільного життя та в майбутній практичній діяльності;
- продукувати вироблення мовного чуття, мовного смаку з подальшим їх культивуванням у науково-педагогічній діяльності.

Плановані результати навчання за дисципліною повинні бути орієнтовані на поглиблення, розширення знань з предмета, на розвиток інтересу до самовдосконалення, саморозвитку.

Досвід переконує, що згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні *знати* :

- предмет, об'єкт, мету та значення курсу; зв'язок дисципліни з іншими науковими галузями знань;
- основні поняття і терміни, якими оперує мовознавча наука,
- базові відомості про природу, властивості мови, її функції,
- теорії походження української мови,
- закономірності функціонування мови в суспільстві та її розвиток
- мовну ситуацію та мовну політику;
- мовне законодавство України;
- будову мови, структурні рівні та одиниці мови;
- основні мовні засоби ділової комунікації;
- поняття норми як основи сучасної української літературної мови; нормативну базу сучасної української літературної мови;
- поняття стилю; стильове багатство української літературної мови;
- найважливіші риси офіційно-ділового стилю і професійного (наукового) стилю української мови;
- види документів за класифікаційними ознаками, реквізити документів;
- державний стандарт та оформлення ділових документів; вимоги до складання тексту документа, правила оформлення документів різних типів;
- правила ведення ділової бесіди; дискусії та ін.;
- правила мовної культури і мовленнєвого етикету;
- зміни в українському правописі.

У процесі навчання майбутні педагоги зобов'язані набути необхідних умінь та навичок. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні *вміти* :

- аналізувати літературу з мовознавчої проблематики;
- моделювати схеми-таблиці узагальнюючого характеру (на основі опрацьованого теоретичного матеріалу);
- орієнтуватися у основних напрямках розвитку сучасної лінгвістики як науки;
- аналізувати явища мови в їх взаємозв'язках і взаємозумовленості;
- добирати самостійно ілюстративний матеріал до теоретичних положень;
- користуватися словниками різних типів;
- перекладати тексти українською мовою;

- складати різні типи документів;
- редагувати тексти офіційно-ділового й наукового стилів;
- створювати наукові тексти фахового спрямування.

Висновки

Виховання у студентів любові до рідної мови, прагнення до вдосконалення умінь і навичок повинно стати запорукою навчання у ВНЗ педагогічного профілю. Ділова (професійна) українська мова – це мова фаху, мова науки, мова документів і також мова повсякденного спілкування. Заняття з мови повинні збагачувати особистість, сприяти її інтелектуальному зростанню, розвивати творчий потенціал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарчук К.С., Біленко Т.Г. та ін. Курс лекцій з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» / К.С. Бондарчук, Т.Г. Біленко. Запоріжжя: ЗНТУ, 2012. – 68с.
2. Брус М. П. Українське ділове мовлення: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей / Марія Брус. -- третє доповнене видання. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2014. 306 с
3. Васенко Л. А. Фахова українська мова / Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кримець О. М. К.: ЦУЛ, 2008. 272 с.
4. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика сучасної української мови: Використання морфологічних засобів мови : навч. посіб. / Волкотруб Г. Й. К.: ТОВ «ЛДЛ», 1998. 176 с.
5. Галузинська Л. І. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / Галузинська Л. І., Науменко Н. В., Колосюк В. О. К. : Знання, 2008. 430 с.
6. Концепція державної мовної політики»// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>.
7. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / уклад. О.В. Бабакова та ін. Мелітополь, 2018.